

*Mgr. Roman Svatoš
University of Finance and Administration
Faculty of Law and Public Administration, Prague, Czech Republic
rsvatos.hury@seznam.cz
ORCID: 0009-000-3419-8596
doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.
University of South Bohemia in České Budějovice
Faculty of Health and Social Sciences, České Budějovice, Czech Republic
rsvatos@zsf.jcu.cz
ORCID: 0000-0001-7716-4925*

Latentní kriminalita – komparace výzkumných šetření

Latent Crime – a Comparison of Research Studies

Abstrakt

Tento článek poukazuje na nutnost vyvíjet snahy o poznání latentní kriminality, neboť pokud neznáme latentní kriminalitu, neznáme ani celkovou kriminalitu, která se právě skládá ze známé a latentní, a tedy nemůžeme efektivně působit na příčiny celkové kriminality. Další část této práce se zabývá v minulosti přeběhnuvšími výzkumy v této oblasti. V poslední části představuje výsledky získané z komparace výzkumu realizovaného v roce 2017 Institutem pro kriminologii a sociální prevenci s výzkumným šetřením realizovaným autory tohoto příspěvku v roce 2023, jehož smyslem bylo zjistit, jaký je pohyb v čase latentní kriminality, ochoty oznamovat trestnou činnost a důvody neoznamování trestné činnosti.

Klíčová slova: latentní kriminality, viktimizace, oběti, komparace.

Abstract

The article points out the need to make efforts to understand latent crime, because if we do not know latent crime, we do not know the total crime, which is actually composed of known and latent crime. Therefore, we cannot effectively act on the causes of total crime. The next part introduces the research that has taken place in this area so far. In the last part, the article presents the results obtained from the comparison of the research carried out by the Institute for Criminology and Social Prevention in 2017 with the research carried out by the authors of this contribution in 2023, the purpose of which was to find out the development of latent crime over time, the willingness to report criminal activity, and the reasons for not reporting criminal activities.

Keywords: latent crime, victimisation, victims, comparison.

Úvod

Kriminalita jako sociálně-patologický jev představuje stálý aktuální celospolečenský problém a snahou každé společnosti je kriminalitu ovlivnit, respektive snížit její četnost. Aby bylo možné kriminalitu ovlivnit, je nutné ji poznat. Kriminalita

se skládá ze dvou částí, a to kriminality zjevné neboli registrované a latentní neboli neznámé. Registrovaná kriminalita je kriminalita, která byla oznámena orgánům činným v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“) nebo ji tyto samy vyhledaly a tato kriminalita byla zavedena do informačních systémů. Druhá část celkové kriminality tak, jak již vyplývá z jejího názvu, je OČTŘ neznámá a nelze říci, jaký podíl představuje v celkové kriminalitě. Z těchto důvodů je nanejvýš nutné se zabývat možnostmi jejího poznání. Pro poznání míry viktimizace, včetně latentní kriminality, byla v minulosti provedena celá řada výzkumů (dále jen „výzkum“) zejména ze strany Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (dále jen „IKSP“). Smyslem tohoto příspěvku je seznámit čtenáře s výsledky provedené komparace mezi posledně realizovaným výzkumem provedeným IKSP a zde provedeným výzkumným šetřením (dále jen „výzkumné šetření“). Smyslem této komparace byla snaha zjistit, jak se vyvíjí latentní kriminalita v čase v posledních letech v České republice.

Nejvýznamnější realizované výzkumy

V minulosti proběhla celá řada mezinárodních výzkumů zaměřených na oběti trestné činnosti včetně latence kriminality. Mezi nejvýznamnější výzkumy tohoto typu lze bezesporu zařadit Americký národní výzkum obětí (The National Crime Victim Survey – NCVS),¹ Britský národní výzkum (The British Crime Survey – BCS)² a Mezinárodní výzkum obětí (The International Crime Victims Survey – ICVS).³ U ICVS je dominantní zejména snaha o získání porovnatelných dat z různých zemí světa a překlenutí národních a metodologických odlišností. Tento výzkum proběhl v několika kolech. Prvního kola, které proběhlo v roce 1989, se zúčastnilo 14 tzv. průmyslově vyspělých zemí. Druhé kolo mezinárodního výzkumu se uskutečnilo v roce 1992 za účasti 10 tzv. průmyslově vyspělých zemí, 6 zemí střední a východní Evropy (včetně tehdejšího Československa), 4 asijské země, 5 zemí v Africe a 3 v Latinské Americe. Třetí kolo se uskutečnilo v letech 1996 a 1997 (za účasti České republiky), dvacet zemí se tehdy výzkumu zúčastnilo poprvé. Čtvrté kolo proběhlo v roce 2000 a zjišťovalo viktimizaci za období cca 1996–2000. Výzkumu se zúčastnilo 17 tzv. průmyslově vyspělých zemí a množství měst v Asii, Latinské Americe a Africe. Páté, a doposud poslední kolo ICVS, bylo uskutečněno v letech 2004/2005. Výzkumy ICVS jsou prováděny metodou přímého dotazování respondentů, z nichž je složen výzkumný vzorek, podle standardizovaného dotazníku. Je zřejmé, že v tomto typu výzkumu by bylo v podstatě nerealizovatelné dotazovat se na zasažení kriminalitou v celém jejím rozsahu, a proto dotazníky ICVS vždy zahrnovaly pouze omezený počet vybraných deliktů. Respondenti byli dotazováni, zda se v daném období stali oběťmi krádeže automobilu, krádeže věcí z automobilu, poškození automobilu, krádeže motocyklu, krádeže bicyklu, vloupání do obydlí, pokusu o vloupání, loupeže, krádeže osobního vlastnictví, sexuálního útoku a fyzického napadení nebo hrozby takovým napadením. Výzkumy také obsahovaly otázky na korupci a otázky na poškozování spotřebitele/zákazníka. Součástí dotazování byly také otázky týkající se strachu

¹ Data Collection: National Crime Victimization Survey (NCVS) [online]. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z WWW: <https://www.bjs.gov/index.cfm?ty=dcdetail&iid=245>

² Crime Survey for England & Wales [online]. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z WWW: <http://www.crimesurvey.co.uk/>

³ The International Crime Victims Survey [online]. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z WWW: <http://wp.unil.ch/icvs/>

z kriminality, ne/oznamování deliktů policii, tedy míru latence kriminality, spokojenosti s prací policie a další.

V České republice proběhl celkem sedmkrát výzkum podle metodiky ICVS (přímo jako součást ICVS nebo z něho vycházející), přičemž jeho realizátorem a národním garantem byl vždy IKSP. Výzkumy proběhly v letech 1992,⁴ 1996,⁵ 2000,⁶ 2005,⁷ 2006,⁸ 2010⁹ a 2013.¹⁰ U těchto výzkumů byla vždy použita metodika ICVS, tedy dotazy byly směřovány ke stejným trestným činům.

Proběhnuvší výzkumy byly primárně orientovány na oběti trestné činnosti, ale v této souvislosti byla zjišťována i latence kriminality.

Výzkum „Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie“ z roku 2017

Poslední výzkum zaměřený na oběti trestné činnosti byl realizován v roce 2017 kolektivem pracovníků IKSP pod vedením Roubalové¹¹ s názvem „Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie.“ Tento výzkum navazoval na výzkumy z předcházejících let, avšak v daleko větším rozsahu zjišťovaných informací.

Primárním cílem tohoto výzkumu bylo zjištění míry viktimizace obyvatel sledovanými trestnými činy, a tím získání komplementárního zdroje informací o rozsahu kriminality v České republice **včetně její latentní části**. Jednalo se o stejné trestné činy podle metodiky ICVS s určitou modifikací a rozšířením: Krádež auta, krádež věcí z auta, krádež motocyklu, krádež kola, vloupání do obydlí, vloupání do chaty/chalupy, loupež, krádež osobních věcí, fyzické napadení, sexuální napadení, domácí násilí, stalking, podvod při internetovém nakupování, podvodné e-maily. Tyto druhy trestné činnosti byly také použity při výzkumech z let 1992 až 2013, aby mohlo dojít k porovnání v čase.

Sekundárními cíli výzkumu bylo:

a) Získat podrobnější informace související s prožitou viktimizací:

- bližší okolnosti incidentu,
- dopady viktimizace na oběť,

⁴ VEČERKA, Kazimír; ŠTĚCHOVÁ, Markéta a Jakub HOLAS. *Hodnocení kriminální situace ve městě z pohledu občana*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994. 87 s.

⁵ ZVEKIC, Ugljesa. *Criminal victimization in countries in transition*. UNICRI publication No. 61: Rome, 1998.

⁶ MARTINKOVÁ, Milada. *Mezinárodní výzkum obětí trestné činnosti v Praze v roce 2000*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. 79 s. ISBN 80-7338-010-2.

⁷ MARTINKOVÁ, Milada. *Oběti některých kriminálních deliktů v České republice v roce 2004*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. 103 s. ISBN 80-7338-052-8.

⁸ MARTINKOVÁ, Milada. *Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty-výsledky viktimologického výzkumu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. 87 s. ISBN 978-7338-064-9.

⁹ MARTINKOVÁ, Milada. K současnému stavu poznání zasažení obyvatel České republiky kriminalitou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 4, s. 88–93.

¹⁰ MARTINKOVÁ, Milada. K problematice obětí kriminality v ČR – výsledky výzkumné sondy. *Kriminalistika*. 2015, č. 3, s. 161–174. ISSN 1210-9150.

¹¹ ROUBALOVÁ, Michaela a kol. *Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. 191 s. ISBN 978-80-7338-174-5.

- oznámení, resp. důvody neoznámení incidentu policii,
 - hodnocení postupu policie při šetření události,
 - využití služeb pomáhajících subjektů atd.
- b) Zmapovat názory obyvatel na situaci v oblasti péče o oběti v ČR, včetně obeznámenosti se zákonem o obětech trestných činů.
- c) Zmapovat obavy respondentů o osobní bezpečnost a jejich zájem o téma kriminality.

Z pohledu následné komparace jsou významné závěry tohoto výzkumu týkající se především latence kriminality. Aby výsledky výše uvedeného výzkumu mohly být porovnány s výsledky následného, zde provedeného výzkumného šetření, bylo nutné data z uvedeného výzkumu analyzovat a převést do přehledných tabulek a grafů.

Tabulka č. 1 Počet příležitostí (N), počet obětí, podíl obětí, počet nahlášených, podíl nahlášených, počet nenahlášených a podíl nenahlášených vybraných trestných činů za tři roky

Druh trestné činnosti	N – počet respondentů	Počet obětí	Podíl obětí (%)	Počet nahlášených	Podíl nahlášených (%)	Počet nenahlášených	Podíl nenahlášených (%)
Krádež auta	2318	51	2,2	47	92	4	8
Krádeže věcí z aut	2318	204	8,8	122	60	82	40
Krádeže motocyklů	405	16	4	12	76	4	24
Krádeže kola	2055	267	13	163	61	104	39
Vloupání do bytu	3328	166	5	66	40	100	60
Vloupání do chaty, chalupy	566	113	20	78	69	35	31
Loupež	3328	67	2	36	54	31	46
Krádež os. věcí	3328	400	12	152	38	248	62
Fyzické napadení	3328	103	3,1	32	31	71	69
Sexuální napadení	3328	43	1,3	9	21	34	79
Domácí násilí	3328	87	2,6	15	17	72	83
Stalking	3328	156	4,7	19	12	137	88
Podvod při internet. nákupu	3328	533	16	43	8	490	92
Podvodné e-maily	3328	1764	53	670	38	1094	62
Jiné TČ	nejsou data						
Celkem				1464		2506	

Empirické materiály: Zdroj – vlastní zpracování z dat obsažených v publikaci: ROUBALOVÁ, Michaela a kol. *Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie*. Praha: IKSP, 2019. 191 s. ISBN 978-80-7338-174-5.

Z tabulky č. 1 vyplývá, že krádež auta zaznamenalo 51 respondentů, což činí 2,2 % z těch, kteří auto během posledních tří let využívali, když těchto bylo 2318 z celkového počtu dotázaných, tedy z 3328. Krádeže věcí z auta postihlo za poslední tři roky 204 dotázaných, což činí téměř jednu desetinu jejich uživatelů. Uživatelů aut bylo také 2318. Z těch, kteří v posledních třech letech vlastnili motocykl, skútr nebo moped, byla o tento jednostopý stroj okradena 4 % uživatelů, konkrétně v 16 případech. Motocykl vlastnilo pouze 405 dotázaných. Jízdní kolo využívají téměř dvě třetiny populace, konkrétně bylo dotazováno 2 055 uživatelů kola. Z těchto uživatelů jízdních kol bylo okradeno za poslední tři roky 267, tedy 13 %. Majitelů či uživatelů bytu byli všichni dotazovaní, tedy 3 328, když vloupání do obydlí deklaroval každý dvacátý respondent, celkově 166. Více frekventované je vloupání do rekreačních objektů (chaty či chalupy), které dosahuje úrovně 20 % za tři roky. Majitelů rekreačních objektů bylo pouze 556 z celkového počtu 3328 respondentů. Konkrétně bylo napadeno 113 těchto objektů. Loupež, tedy zjištěný čin realizovaný za použití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí, u které frekvence obětí dosáhla 2 % ze sledovaného vzorku, tedy 67 případů. Obětí krádeží (typicky kapesní krádeže bez použití násilí) se vyskytuje ve výzkumném vzorku kolem 12 %, což činí 400 případů. Fyzické napadení (od neznámé osoby), které nemělo za cíl krádež, deklarují 3 % dotázaných, tedy 103 případů. Za zvlášť citlivé trestné činy můžeme považovat sexuální napadení. Deklarovalo jej 1,3 % respondentů, tedy konkrétně 43 případů. U domácího násilí byli zasaženi respondenti ve 3 %, což činilo 87 případů. Podvod při nákupu na internetu zažilo značné množství osob, konkrétně 16 % z těch, kteří nakoupili nějaký produkt nebo službu přes internet. Jednalo se o 533 případů. Poslední sledovanou kategorií byly podvodné e-maily, zaměřené na vylákání nějaké finanční částky. Těchto případů bylo ze sledovaných trestných činů nejvíce, a to konkrétně 1 764. Tedy takový e-mail obdržela více než jedna polovina dotázaných.

Pokud jde o míru oznamování trestné činnosti, tak z tabulky č. 1 vyplývá, že celkově bylo policii oznámeno 1 464 případů, což činí 36,9 % a neoznámeno 2 506 případů, což činí 63,1 %. Z tabulky č. 1 lze dále vyčíst podíl oznámení podle jednotlivých vybraných druhů trestné činnosti. Nejmenší latenci vykazují krádež auta a krádež motocyklu, což může být vysvětleno nutností podání oznámení pro uplatnění pojistného plnění. Stejný důvod může hrát roli i v případě ostatních deliktů proti domácnosti (vloupání do bytů a chat). Nejméně lidé nahlašují podvodné jednání při internetovém nakupování, avšak podvodné e-maily, které způsobily škodu, jsou nahlášený ve více než třetině případů. Zvláště citlivé případy sexuálního napadení a domácího násilí jsou nahlášený přibližně pouze v pětině případů. Tento typ deliktů vykazuje vysokou míru latence napříč viktimizačními výzkumy.

Důvody nenahlášení vybraných trestných činů policií za tři roky obsahuje tabulka č. 2.

Tabulka č. 2 Důvody nenahlášení vybraných trestných činů policií za tři roky

Druh trestné činnosti	Nevěřil/a, že by to policie vyřešila	Škoda/újma nebyla tak závažná, nestálo to za námahu	Událost vyřešil/a sám / sama	Jiný důvod
Krádež auta	Data nejsou	-	-	-
Krádeže věcí z aut	36	38	1	22
Krádeže motocyklů	0	25	0	75
Krádeže kola	43	25	6	25
Vloupání do bytu	16	40	2	36
Vloupání do chaty	48	33	6	9
Loupež	14	14	21	31
Krádež os. věcí	32	29	8	26
Fyzické napadení	16	20	38	20
Sexuální napadení	19	16	25	40
Domácí násilí	17	6	24	44
Stalking	16	9	43	25
Podvod při internet. nákupu	Data nejsou	-	-	-
Podvodné e-maily	Data nejsou	-	-	-
Celkem	257	255	174	353

Empirické materiály: Zdroj – vlastní zpracování z dat obsažených v publikaci: ROUBALOVÁ, M. a kol. *Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie*. Praha: IKSP, 2019, 191 s. ISBN 978-80-7338-174-5.

Pokud se podíváme na důvody pro neohlášení trestného činu na policii, je z výzkumu realizovaného v roce 2017 patrné, že v mnohých případech oběti neměly dostatečnou důvěru ve schopnost policie případ vyřešit. Celkem se jednalo o 257 případů, což činilo 24,7 % ze všech důvodů. Z tabulky č. 2 lze vyčíst, že nejvíce případů neoznámení z důvodu nedůvěry v policii bylo u vloupání do chat/chalup, krádeží kol a krádeží osobních věcí. Oběti dále často vyhodnotily, že jim cesta na policii nestojí za námahu, kterou s sebou podání trestního oznámení nese. Celkem se jednalo o 255 případů. Z tohoto důvodu bylo nejvíce neoznámeno krádeží věcí z aut, vloupání do bytu a vloupání do chat/chalup. V některých případech dotazovaní uvedli, že si situaci vyřešili sami, bez pomoci příslušných orgánů. Celkem to bylo u 174 případů (16,8 %). Počet neoznámení policii z jiných důvodů činil 353 případů, tedy procentuálně nejvíce, konkrétně v 34 %.

Výzkumné šetření realizované v roce 2023

Primárním cílem výzkumného šetření bylo zaprvé zjistit míru viktimizace obyvatel sledovanými trestnými činy a zadruhé, a to je „gró“ tohoto článku, zjistit míru neoznámení trestných činů, tedy míru latence sledované trestné činnosti v České republice. Sekundárním cílem bylo zjistit důvody, proč nebyly trestné činy oznámeny policii. Přesto, že hlavním cílem komparace byla snaha zjistit, jak se vyvíjí latentní

kriminalita v čase v posledních letech v České republice, tak současně byla provedena komparace i viktimizace obyvatelstva, neboť nelze od sebe oddělit otázku viktimizace a latence kriminality. Aby bylo dostatečně jasné, že hlavní cíl této práce se týkal latentní kriminality, byl takto koncipován samotný název příspěvku.

Výzkumné otázky

1. Jaká je míra viktimizace obyvatel u sledovaných trestných činů?
2. Jaká je míra oznámení u sledovaných trestných činů?
3. Jaké jsou důvody neoznámování sledovaných trestných činů?

Metodika

Při realizaci výzkumného šetření byla využita kvantitativní strategie. Jako metoda byla použita metoda dotazování za využití dotazníku a takto získaná kvantitativní (statistická) data byla podrobena analýze a syntéze. Při zpracování dat bylo využito především třídění prvního stupně (frekvenční tabulky). Druhého stupně (kontingenční tabulky) bude využito při dalším zpracování získaných dat.

Z důvodu možnosti komparace s proběhnutším výzkumem z roku 2017 a tímto výzkumným šetřením byly převzaty stejné druhy trestné činnosti, konkrétně: krádež auta, krádeže věcí z aut, krádeže motocyklů, krádeže kola, vloupání do bytu, vloupání do chaty/chalupy, loupež, krádež osobních věcí, fyzické napadení, sexuální napadení, domácí násilí, stalking, podvod při internetovém nákupu a podvodné e-maily. Dále bylo převzato sledované období, tedy konkrétně období posledních tří roků.

Aby bylo možné úspěšně komparovat výsledky zjištěné tímto výzkumným šetřením s výsledky získanými z výzkumu „Oběti trestné činnosti. Poznatky z viktimizační studie“ realizovaného v roce 2017, byly v dotazníku použity obdobné otázky, jež byly použity v uvedeném výzkumu, ale některé bylo i nutné částečně modifikovat.

Pokud jde o modifikaci:

- a) Byly vybrány pouze otázky, které měly přinést odpovědi na zde položené výzkumné otázky. Tedy byly vynechány otázky týkající se například bližší okolnosti incidentu, dopady viktimizace na oběť, hodnocení postupu policie při šetření události, využití služeb pomáhajících subjektů, zmapování názorů obyvatel na situaci v oblasti.
- b) Pokud jde o sociodemografické otázky, tak byly převzaty otázky týkající se pohlaví a věku, bylo vyloučeno vzdělání, velikost místa bydliště a kraj, výše vzniklé škody a další, které byly nad rámec výzkumného šetření.
- c) Dále byly vynechány otázky týkající se četnosti obětí u jednotlivých nabídnutých druhů trestných činů, tedy kolikrát se respondent stal obětí u toho, kterého trestného činu. To mělo jisté negativum, a to takové, že pokud respondenti vybrali otázku, že se stali obětí trestné činnosti a poté měli uvést kolikrát, a posléze ještě vybrat o jaký nabízený trestný čin se jednalo, tak zde již nebyla možnost uvést kolikrát u toho kterého trestného činu. Například pokud by někdo označil, že se stal obětí 3x a poté vybral dva druhy trestných činů, tak již nelze zjistit, zda prvního trestného činu se stal obětí 1x nebo 2x či naopak.
- d) Byly vynechány otázky týkající se důvodů neoznámění o jednotlivých nabízených trestných činech, což mělo za důsledek, že nebylo zjištěno, proč neoznámili

respondenti například vloupání do bytu, nebo sexuální násilí atd. Otázky týkající se zjištění důvodu neoznámení byly postaveny pro všechny nabízené trestné činy společně.

K modifikacím otázek ad c) a ad d) došlo z důvodu neexistence financí potřebných pro detailnější šetření, například prostředků z nějakého projektu. Finanční náročnost výzkumu provedeného IKSŠ byla enormní. Totiž tento výzkum byl koncipován od počátku jako kvantitativní, byl realizovaný metodou face to face (F2F), primární technikou sběru byla technika CAPI41 (osobní dotazování s notebookem); jako doplňková technika byla využita technika PAPI42 (osobní dotazování s papírovým dotazníkem) pro obsazení některých lokalit, nepokrytých CAPI tazateli provádějící agentury. Sběr dat proběhl na podzim roku 2017 prostřednictvím externí agentury, která vzešla z výběrového řízení. Tedy tento výzkum byl finančně velice náročný.¹² V rámci zde realizovaného výzkumného šetření takové finanční možnosti nebyly, a proto šetření bylo realizováno dotazníkem online, ve kterém bylo položeno 10 otázek. Je pochopitelné, že tato skutečnost s sebou nese jisté limity. Pokud bychom chtěli přesně kopírovat otázky z výzkumu, museli bychom totiž u každého nabízeného trestného činu navíc uvést jeho počty, totéž platí i pro zjištění důvodu neoznámení u jednotlivých trestných činů. Tak by totiž každý nabízený trestný čin musel mít 2krát samostatnou otázku, a to by poté celkový počet otázek dosáhl počtu 52. U takového počtu otázek by se dalo předpokládat, že by dotazník nikdo nevyplnil.

Pokud jde o techniku sběru dat, tak byla u výzkumného šetření provedena distribuce dotazníků elektronicky, za pomoci sociálních sítí, mailu a aplikace WhatsApp, kdy respondenti vyplňovali dotazník pomocí odkazu na internetu. Cílovou skupinou byli obyvatelé České republiky. Pro konstrukci vzorku byl zvolen kvótní výběr na území celé ČR. Kvótní kategorie byly pohlaví a věk. Výběr byl realizován pomocí metody sněhové koule (Snowball Sampling). Použitá technika sběru dat má své limity, především neznalost skladby respondentů (vyjma pohlaví a věku).

Sběr dat byl realizován v měsíci březnu 2023, konkrétně odkaz na internetu byl přístupný od 26.2. až do 23.3.2023, tedy 24 dnů.

Analýza dat – výsledky

Na úvod je nutné uvést, že potencionální respondenti byli osloveni elektronicky, za pomoci sociálních sítí, mailu atd. Výběr byl realizován pomocí metody sněhové koule (Snowball Sampling). V takovém případě nelze zjistit, kolik osob bylo osloveno. Odhadem bylo prostřednictvím sociálních sítí, prostřednictvím e-mailů a WhatsApp kontaktováno více než 1000 osob. Kolik těchto oslovených osob kontaktovalo další osoby (to byla žádost uvedená v dotazníku) nelze zjistit. Celkem stránky (odkaz) navštívilo 621 osob, z nichž 513 dotazník vyplnilo a odeslalo, 108 osob stránku otevřelo, bez další reakce. Jedná se o vzorek poměrně rozsáhlý, ale ne zcela reprezentativní, proto získaná data mají spíše orientační hodnotu.

¹² ROUBALOVÁ, Michaela a kol. *Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019, s. 147-148.

Tabulka č. 3 Počty respondentů, kteří se stali/nestali obětí trestné činnosti a jejich podíl

Možnosti odpovědi	Počet	Podíl v %
Ano, stal se obětí vybraných trestných činů	156	30,4
Ne, nestal se obětí vybraných trestných činů	357	69,6
Celkem	513	100

Empirické materiály: Zdroj – vlastní zpracování.

Celkem dotazník vyplnilo 513 respondentů, z nichž odpovědělo 156, že se stali obětí trestné činnosti, což činí 30,4 %. Odpověď, že se nestali obětí trestné činnosti, označilo 357 osob, tedy 69,6 %. Z uvedeného vyplývá, že téměř každý třetí dotázaný se stal obětí vybrané trestné činnosti za poslední tři roky.

Tabulka č. 4 Počet příležitostí (N), počet obětí, podíl obětí, počet nahlášených, podíl nahlášených, počet nenahlášených a podíl nenahlášených vybraných trestných činů za tři roky

Druh trestné činnosti	N – počet příležitostí	Počty obětí	Podíl obětí v %	Nahlášených	Podíl nahlášených v %	Nenahlášených	Podíl nenahlášených v %
Krádež auta	283	9	3,2	7	78	2	22
Krádeže věcí z aut	283	18	6,4	13	72	5	28
Krádeže motocyklů	283	3	1,1	1	33	2	67
Krádeže kola	283	27	9,5	14	52	13	48
Vloupání do bytu	283	10	3,5	8	80	2	20
Vloupání do chaty, chalupy	283	19	6,7	4	21	15	79
Loupež	283	1	0,4	1	100	0	0
Krádež os. věcí	283	32	11,3	18	56	14	44
Fyzické napadení	283	16	5,7	10	63	6	37
Sexuální napadení	283	8	2,8	1	13	7	87
Domácí násilí	283	10	3,5	0	0	10	100
Stalking	283	14	5	6	43	8	57
Podvod při internet. nákupu	283	54	19,1	14	26	40	74
Podvodné e-mailly	283	31	11	0	0	31	100
Jiné trestné činy	283	31	11	13	42	18	58
Celkem				110		173	

Empirické materiály: Zdroj – vlastní zpracování.

Tabulka č. 4 ukazuje: počet příležitostí (N), počet obětí, podíl obětí, počet nahlášených, podíl nahlášených, počet nenahlášených a podíl nenahlášených vybraných trestných činů za poslední tři roky. Celkem respondenti označili, že byli dotčeni některým z vybraných druhů trestné činnosti v 283 případech. Vzhledem k tomu, že dotčeno bylo 156 osob a celkový počet uvedených trestných činů činí 283, znamená to, že některé osoby se staly obětí vícekrát, v průměru každý téměř 1,8krát. Z důvodu zde uvedeného tabulka č. 4 obsahuje fakticky počty trestných činů a podíl počtu trestných činů, a ne počty obětí a podíl počtu obětí. Toto označení zde bylo použito, neboť ve výzkumu realizovaném v roce 2017 je toto označení užito, a tak v případě následné komparace nebude docházet k nejasnostem.

Z tabulky č. 4 lze dále vyčíst, jaký je podíl jednotlivých vybraných druhů trestných činů ke všem trestným činům. Z uvedené tabulky vyplývá, že podvod při internetovém nákupu jasně dominuje, když dosahuje hodnoty 19,1 %. Vysoký podíl představují krádeže osobních věcí a pochopitelně podvodné e-maily. Nízký podíl představují zejména trestné činy související s osobní integritou, a to Stalking, domácí násilí a sexuální napadení. Tento nízký podíl bude s největší pravděpodobností zapříčiněn neochotou tyto trestné činy oznamovat. Nejméně zastoupena je loupež. Jedná se o velmi závažný trestný čin, který je páčán ve vztahu k ostatní kriminalitě zřídka [podle statistiky kriminality pro celou ČR¹³ byl například v roce 2022 spáchán v 1413 případech, což činí k celkové kriminalitě (181 991) 0,8 procenta)].

Výše uvedené údaje dávají odpověď na první výzkumnou otázku: „*Jaká je míra viktimizace obyvatel u sledovaných trestných činů?*“

Odpověď na další výzkumnou otázku č. 2 „*Jaká je míra (ne)oznámení u sledovaných trestných činů?*“ nalezneme opět v tabulce č. 4, z níž vyplývá, že celkem nebylo oznámeno policii 173 sledovaných případů, což činí 61,1 %, naproti tomu 110 případů bylo oznámeno, což představuje 38,9 %. Pokud budeme sledovat kategorii podíl nahlášených případů policii za poslední tři roky, tak tento je stoprocentní u loupeže. Zde je však nutno podotknout, že loupež byla označena pouze jednou. Vysokou míru nahlášení vykazuje vloupání do bytu a krádež auta. Zde je nutné upozornit na tu skutečnost, že toto vysoké procento oznámení na policii může být také zapříčiněno potřebou získání potvrzení pro pojišťovny, neboť vozidla a byty jsou velmi často pojišťovány právě z důvodu možnosti vysokých škod. Na druhém spektru, tedy trestné činy, které jsou nejméně oznamovány, jsou podvodné e-maily a domácí násilí.

Na třetí výzkumnou otázku, tedy „*Jaké jsou důvody neoznamování sledovaných trestných činů?*“ nalezneme odpověď v následující tabulce č. 5. K této problematice je nutno podotknout, že se jedná o důvody u všech trestných činů, tedy jejich součet.

¹³ Statistické přehledy kriminality Policie ČR za rok 2022[online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>

Tabulka č. 5 Důvody neohlášení vybraných trestných činů policií za poslední tři roky

Důvody neohlášení	Počty	Podíl v %
malá škoda	51	32,3
nedůvěra v policii	35	22,2
sám vyřešil	29	18,4
strach z pachatele	18	11,4
jiný důvod	16	10,1
pachatel příbuzný	9	5,7

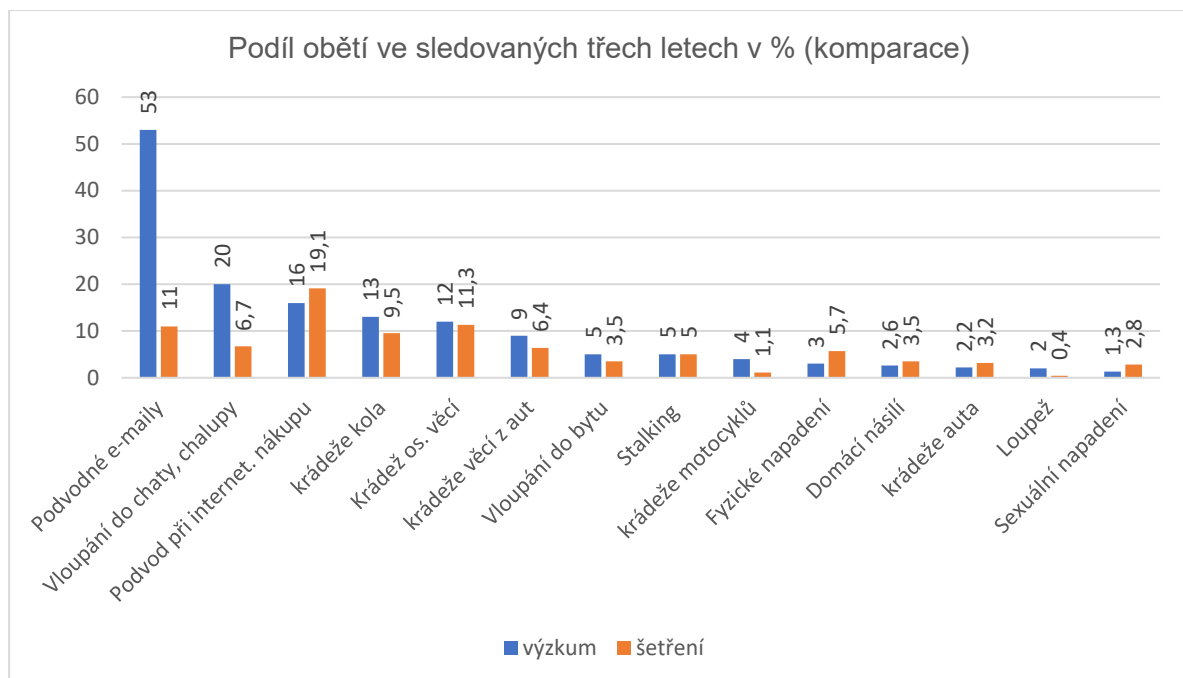
Empirické materiály: Zdroj – vlastní zpracování.

Tabulka č. 5 ukazuje počty důvodů neohlášení všech vybraných trestných činů v souhrnu a podíl důvodů tohoto neoznámení v procentech. Nejméně oznamovali respondenti trestnou činnost z důvodu malé škody (32,3 %). Na druhém místě je důvodem nedůvěra v policii (22,2 %) a na třetím místě důvod, že si věc vyřešili sami (18,4 %). Pokud jde o případ, že měli z pachatele strach anebo, že pachatelem byl příbuzný, tak četnost těchto důvodů je poměrně malá. Tato skutečnost je také jistě odvislá od toho, že se bude jednat o trestné činy týkající se osobní integrity a těch je nahlášeno velmi málo, blíže tabulka č. 4.

Komparace

Jedním z cílů této práce bylo, na základě komparace výsledků v minulosti provedeného výzkumu s výsledky zde provedeného výzkumného šetření, potvrdit či rozšířit znalosti o příčinách latentní kriminality u vybraných druhů kriminality a zjistit, jaká je dynamika latentní kriminality v čase. Pro přehlednost byla data zpracována do grafů.

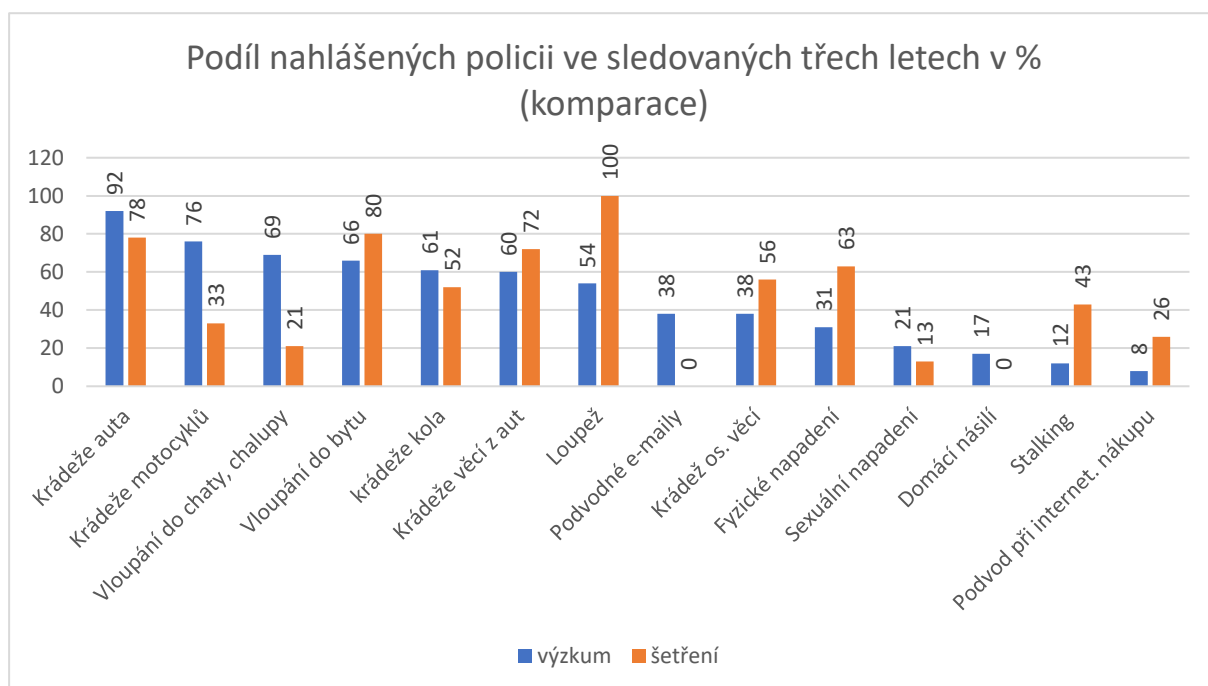
Graf č. 1 Podíl obětí ve sledovaných třech letech u vybraných trestných činů

Empirické materiály: Zdroj – vlastní zpracování.

Graf číslo 1 obsahuje podíly obětí u jednotlivých druhů trestných činů v procentech zjištěných ve výzkumu (modré sloupce) a podíly zjištěné z výzkumného šetření (hnědé sloupce) za tři sledované roky. Uvedené podíly jsou vesměs podobné, tedy nelze zde vyvodit nějaké rozdíly, ke kterým by došlo v čase (výzkum prováděn v roce 2017, šetření v roce 2023). Jediný, zato významný rozdíl, je u podvodných e-mailů, kdy ve výzkumu dosahují 53 % a ve výzkumném šetření pouze 11 %. Tato skutečnost se dá vysvětlit i tak, že ve výzkumu byly za podvodné e-maily považovány všechny nevyžádané e-maily,¹⁴ kdežto ve výzkumném šetření e-maily, které měly charakter trestné činnosti. Jistý rozdíl můžeme také vidět u vloupání do chat/chalup, a to až 13,3procentního bodu. Proč existuje tento rozdíl těžko racionálně vysvětlit, snad částečně tím, že v roce 2017 došlo na území celé republiky k 1 768 případům¹⁵ vloupání do rekreačních objektů a v roce 2022 k 1 373 případům,¹⁶ což je nižší o 395 těchto vloupání. To činí v procentech snížení o 22,3 %.

Graf č. 2 Podíl nahlášených policii ve sledovaných třech letech v % u vybraných trestných činů

Empirické materiály: Zdroj – vlastní zpracování.

Další komparace byla provedena u nahlášených trestných činů policii, a to v jejich podílech, což znázorňuje graf č. 2. Zde jsou již vykazovány větší rozdíly, především u podvodných e-mailů, kdy v rámci výzkumného šetření (hnědé sloupce) se nevyskytl ani jeden případ nahlášení na policii, kdežto ve výzkumu (modré sloupce) to bylo 38 %. To samé platí pro domácí násilí, kdy v rámci výzkumného šetření nikdo tento trestný čin neohlásil na policii, v rámci výzkumu alespoň 17 %. Velký rozdíl je možné též

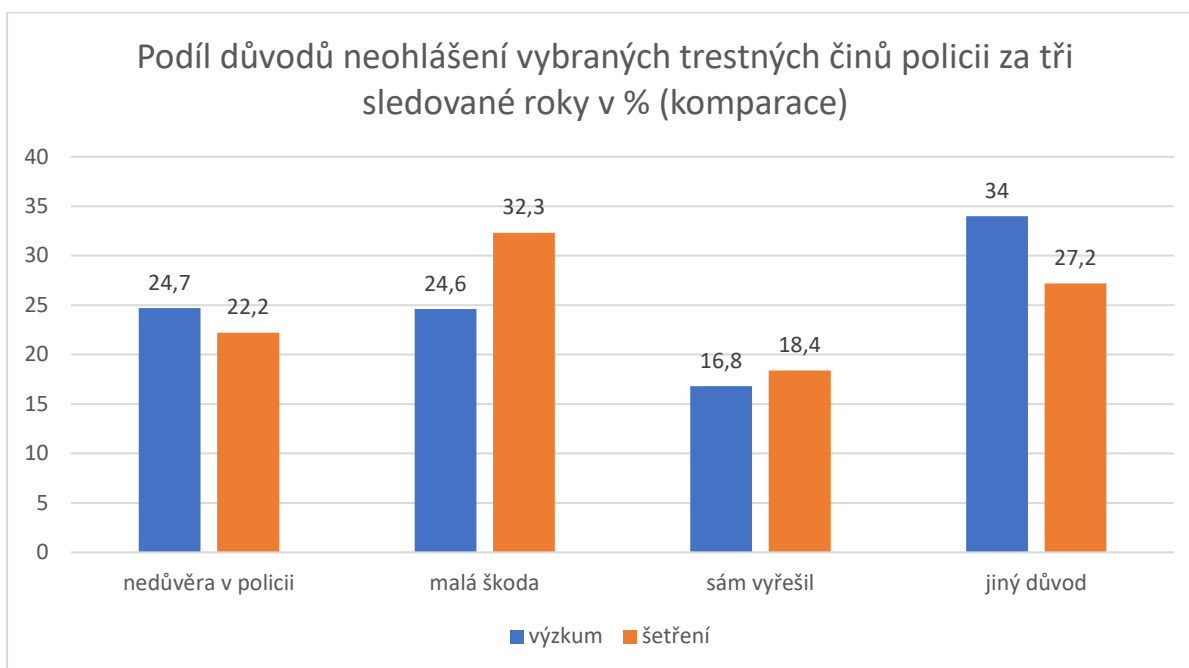
¹⁴ ROUBALOVÁ, Michaela a kol. *Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019, s. 97.

¹⁵ Statistické přehledy kriminality Policie ČR za rok 2017[online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2017.aspx>

¹⁶ Statistické přehledy kriminality Policie ČR za rok 2022[online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>

zaznamenat u loupeže, ale zde je nutno poznamenat, že u výzkumného šetření došlo pouze k jedné loupeži a tato byla nahlášena. Pokud by došlo například ke dvěma a jedna by byla a druhá nebyla nahlášena, tak rozdíl mezi výzkumným šetřením a výzkumem by nebyl téměř žádný. V této souvislosti je nutné ještě doplnit, že u výzkumu bylo celkem oznámeno 36 % případů, u výzkumného šetření je míra oznámení téměř totožná, když činí 38,9 %. Z pohledu míry oznamování/neoznamování trestné činnosti nedošlo téměř k žádné změně v čase.

Graf č. 3 Podíl důvodů neohlášení vybraných trestných činů policii tři za tři sledované roky

Empirické materiály: Zdroj – vlastní zpracování.

Poslední komparace byla provedena ohledně důvodů, proč nebyly trestné činy oznámeny policii. Zde je nutno poznamenat, že se jedná o součet všech trestných činů. Aby mohlo dojít k adekvátnímu srovnání, jsou data převedena na podíly, což ukazuje graf č. 3. Z uvedeného grafu lze vyčíst, že podíl jednotlivých důvodů je v podstatě stejný, jak ve výzkumu, tak ve výzkumném šetření, tedy k žádným významným změnám v čase nedošlo.

Závěr

V tomto článku bylo poukázáno na snahy týkající se poznání latentní kriminality, konkrétně na výzkumy, které v minulosti proběhly. Za účelem zjištění pohybu latentní kriminality v čase byla provedena komparace dat získaných výzkumným šetřením realizovaným v roce 2023 s výsledky získanými z výzkumu provedeného IKSP v roce 2017 (navazoval na předchozí výzkumy). I přesto, že vzhledem k použité technice sběru dat (prostřednictvím internetu) mají data spíše orientační hodnotu, tak výsledky naznačují, že latentní kriminalita u vybraných trestných činů má stabilní tendenci co do rozsahu, ale i co do ochoty oznamovat trestnou činnosti i co do důvodu jejího (ne)oznamování.

Z výše uvedeného jednoznačně vyplývá, že bez rozsáhlých, detailních, periodicky se opakujících, ale i značně finančně nákladných výzkumných šetření

nebudeme schopni latentní kriminalitu poznat na takové úrovni, abychom mohli efektivně reagovat na celkovou kriminalitu.

Literatura

- MARTINKOVÁ, Milada. *Mezinárodní výzkum obětí trestné činnosti v Praze v roce 2000*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. 79 s. ISBN 80-7338-010-2.
- MARTINKOVÁ, Milada. *Oběti některých kriminálních deliktů v České republice v roce 2004*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. 103 s. ISBN 80-7338-052-8.
- MARTINKOVÁ, Milada. *Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty – výsledky viktimologického výzkumu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. 87 s. ISBN 978-7338-064-9.
- MARTINKOVÁ, Milada. K současnému stavu poznání zasažení obyvatel České republiky kriminalitou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 4, s. 88–93.
- MARTINKOVÁ, Milada. K problematice obětí kriminality v ČR – výsledky výzkumné sondy. *Kriminalistika*. 2015, č. 3, s. 161–174. ISSN 1210-9150.
- ROUBALOVÁ, Michaela a kol. *Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. 191 s. ISBN 978-80-7338-174-5.
- VEČERKA, Kazimír; ŠTĚCHOVÁ, Markéta a Jakub HOLAS. *Hodnocení kriminální situace ve městě z pohledu občana*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994. 87 s.
- ZVEKIC, Ugljesa. *Criminal victimization in countries in transition*. UNICRI publication No. 61: Rome, 1998.

Internetové zdroje

- Crime Survey for England & Wales [online]. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z WWW: <http://www.crimesurvey.co.uk/>
- Data Collection: National Crime Victimization Survey (NCVS) [online]. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z WWW: <https://www.bjs.gov/index.cfm?ty=dcdetail&iid=245>
- Statistické přehledy kriminality Policie ČR za rok 2017 [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2017.aspx>
- Statistické přehledy kriminality Policie ČR za rok 2022 [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>
- Statistické přehledy kriminality Policie ČR za rok 2022 [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>
- The International Crime Victims Survey [online]. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z WWW: <http://wp.unil.ch/icvs/>

Mgr. Roman Svatoš

I was born in 1997 in České Budějovice. My father worked as a police officer with the Police of the Czech Republic, my mother there as a civilian employee. I graduated from Elementary School in Rudolfov, then in 2017 I graduated from Secondary Vocational School of Veterinary, Mechanization and Horticulture and Language School with the right to take the state language exam in České Budějovice. In 2011, I obtained a bachelor's degree at the University of European and Regional Studies, University of České Budějovice, study program – Security Legal Activity, field of study – Security Legal Activity in Public Administration. This year, I obtained a master's degree at the University of Finance and Administration, a.s., Prague, study program – Security Law Studies. My hobby is sports, especially tennis.

Doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D., born 1958, retired colonel, docent at the University of South Bohemia in České Budějovice and the University of European and Regional Studies z.ú. Czech Budejovice; Working abroad – 2000 PFA-Police Academy Germany Münster, 2001 MEPA-Central European Police Academy in Vienna 2001; Education achieved – 2014 Police Academy in Bratislava, habilitation procedure, field of study: Protection of persons and property; Work career – 2007–2010 deputy director for the Criminal Police and Investigation Service, Regional Directorate of the Police of the South Bohemian Region Č. Budějovice; Professional publication activity - e.g. SVATOŠ, R. Foundations of the theory of the state and law. Second, Amended and Updated Edition. Prague: NLN, Lidové novin Publishing House, 2022. Legal erudition: theory of the state and law, constitutional law, substantive and procedural criminal law, substantive and procedural administrative law, public administration, criminology, crime prevention, victimology, criminology, security management; Awards – a number of awards, e.g. the award of the Ministry of the Interior of the Czech Republic "For Merit to Security" or "For Loyalty of the Second Degree"; Czech Criminological Society – member; Hobbies – tennis, history, astronomy.

